

Hivullit Ministauyut Katimayut Tuhaktakhait Nunavunmi Maligaliurvik

Ublua: Ubluiqtirvia 9, 2016

Atia: Hivullit Ministauyut Katimayut, Hilaup Aalannguqtirninga

Aulatitihimayut

Havagvia: Kavamaliqiyikkut

Ilaunikkut: Hivulikti Peter Taptuna

Ihumaaluut:

Kanataup Angayuqqaarjuanga Justin Trudeau katimavaktun Hivullit Ministauyut Katimayut (FMM) iniqtiriami Ihumaliurut *tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga*.

Hunauningagut:

FMM-kun katimaniani aviktughimayunit taimalu avikturviit hivulliuqtiit taimalu Kanataup Angayuqqaarjuanga. Unali pingahuuliqtut FMM-kun Kanataup Angayuqqaarjuanga Justin Trudeau katimapkaiyuk. Hivutlikmin Hikutirvia 23, 2015, talvani Ottawa-mi taimalu tuklianin Qiqailruq 3, 2016.

Ilaalu ilaayun hivuliktiit, Kanataup Angayuqqaarjuanga Justin Trudeau ilauquyait Maligaliurvik Nunaqaqqaagtut, Inuit Tapiriit Kanatami taimalu ukuan Metis Kaanatami Katimayiingit, hapkuanlu avikturviit nunaqaqqaagtut ilauyituqakhutik tapkuniga aviktuqhimaviit avikturviillu ublami katimaliqqata uumannga katimayiilu. James Eetoolook, Himmataulakhimayuq An'ngayuqanguyuq Nunavut Tunngavik Inc., taimalu Stanley Anablak, An'ngayuqanguyuq Kitikmeot Inuit Association, katimaqatauyut avikturviit nunaqaqqaagtut ilauyituqakhutik tapkuniga aviktuqhimaviit avikturviillu Nunavutminlu. Tuklia katimapkaimata katimatjutimingnit katimayiit uqaqatigiingnikkut ukua Katimatillutik Hivullit Ministauyut avalittumik.

Naitumik Titiraqhimayut Katimadjutigivaktaingit:

Katimatillutik Hivullit Ministauyut inniqtiriyukhanik iniqtiqtauniaqtun *tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga*. Taima angirutiqaqhuni Saskatchewan-kunlu ukuanlu Manitobamiut, tamaitni nunagiyaayuni sainiutiqtukhaq uumunnga haavakhautikhamut.

Ukuan *Havagumayainik* iihumaliukhimayut havagianganik havaanganik piplugu huliniit aviktughimayunit taimalu avikturviit kavamaat ikikliyuumigumaplugit puyuum anialaiqutaa. (GHG) taimalu naunaiyaktautjutinit nallianni hanaqitjutikhaq ikayuutighanik halumava.

Ukuan *Havagumayainik* titigakhimayumi akhuurutituaqtuq qanurliurutillu kavamait pingniatunlu ililalugit maniliurutikhaanut ikikliyumigu-maplugit (GHG) puyut. Hapkuan ilaqaqtut ukuniga:

- Piliuliktut nutaanik igluliyut atuqtakhaitlu atuqtakhainik havagvingni iglukpait artuniga alruyaqtutinulu, kiktun hivituyumi maniktuutaunngittuq tapkunuga iglumiqataitlu taimalu havagviillu nanminiuyut.
- Aulatitilutiklu uuma pauwaqtuutunik pauwaqtuutipkaiyuq aulapkaidjutingit ikayuutit piiqluni-emitting akhaluutit.
- Ilavalliyut halumayuk alruyaqtutinulu atuqtun, pipkaiyumayut havaqutingit, iliurainiq urhuryuaffaarutiuyulluuniit himmautikhangit nutanguqtiqninik pitquhit uuktuqtauyug iniqtiqlugu nakuutjuhikhaanik talvani uyarauyaniklu imaalu Amigaikyuumilugit Ihuaqtumik aturiagani tadjja pauwaktuutikharnik ingilrutikharnik, taimalu piyariaqaqtut tamainnun pivinggatni atuqtaufaagiaqaqtunik auladjutikharnik.
- Ikikliyuumiq tara puplak puyuit talvaga uqhuqyuanut kaasiliikhanullu havakviit.
- Manuridjutaagut, taimalu ihuarhilugit puyuqluit tutquqtiqtauyug hat napaaqtunik nunat, imarlunnauyakhainik taimalu nauhimayut nunat.
- Taima tautuktihimaaqlutin inuknutlu taimalu aulapkairnian ikikliyuumiq tara puyuit tapkuniga kavamait aulayutainut.

Hivulliqpaaq Ministait taimalu agiqatigithimayut ihuaqhinahugitlugu hungiutiyaami uvuna hilaup aalannguqtirninga taimalu hanaqitjutikhanik hilaup inmiguurutikha, Ilihimavlugu taimaa hinaaniittunullu, ukiuqtaqtumi taimalu nunaqaqqaqhimayunun nunalaangit takunnatun pikhamingnik qanugitlihimaniqnut. Talvani ikayuutikhanik hapkuan uuktutaitigut, kaanatap kavamanga, havaqatigiikhutik with qablunaat nunagiyanginnik avikturhimaninngillu, pingnialiktun maniliuliqtut aulagutiginiatan nunalingni napatjutingit, nunakuurutigiaqaqtuq, taimalu halumayunik hanalrutikhanik nutaanguqtiriniqlu Una ilauniaqtuq ikayuqtauniaktun nunaqaqqaarhimayunut inuit ukunugalu unghahiktuni ukiuqtaqtumi nunallaani ikikliyuumiqtiqparhugit Inmingniikku-urutikhainik urhuryuamin Ilaqatigilirlugit hapkuan nunallaani pauwaqtuutipkaiyuq aulapkaidjutingit taimalu atuqtittiyut maniliurutigiplugit aulayunnautiit atuqtun.

Hivulliqpaaq Ministait agikatigiktun iniqqata unniudjutikhat titiqat kingumut takuharluta qanurliurutininnganik atuqtauvalliatjutikhainik tikiutinnagu atahiq ukiuq, taimalu ukiuq tamaatlu kinguagut. Allamiktauq, kanatap kavamanut aviktuqhimaviinut avikturviinut kavamainut havaqatiigumayugut piliuriangani ihivriutit puyuqluit aaking, talvunali iniqtauniaqtuq talvuna agtulihalikkan 2022mi. Nuutaanguqtiqhimayunik naunaitkutait uniudjutait iniqtauktauniatun 2020mi, taimalu ihivriuktauyut taimalu pinahuarutimi tapkununa Hivulliqpaaq Ministait .

Hivulliqpaaq Ministait angiqhimayullu tamangnik aviktuqhimayut ilaliutauyug *Havagumayainik*. Nunavutmi ilaliutauyug ilitaqhiyuqlu ikpingnaqtut pidjutait havalitqakhamingnut ubluminun (imalunin tapkuan atanintun tapkuanli pivallialiqtaut tapkununga hanatiligiyiit) Nunavukutigun maliktaghaat GHG-kun taimalu ihuaqhigiqnilu tahapkuat hilaup aalannguqtirninga. Nunavutmi ilaliutauyug ilitaqhiyuqlu iniqhimaniga Nunavutim avaliqangitunik ihumaliurutikharnik taimalu

atuqpiagahuaqni Nunavut Kavamanga havaqatiigumayugut pillahitjutighat pidjutiqaqniaqtut puyuqluit aakingit nunavunmi maniliurutikhaanut, nunallaani taimalu inuit hapkuanlu aulatjutinut akiit, taimalu piliuriangani ihuaqhaiyumigiaq atauttikkut.

Allamiktauq, Nunavutmi Ilaliutauyuq uqautigitquplugu hilaup aalannguqtirninga taimalu hivulliuopluni halumava angiglivallianiagullu, Nunavut Kavamanga taimalu Kavamanga Kanatamiqanuq havaqatiginiqmagit hapkunani atuqtakhainik hivulliuutiniaqtavut:

- Ihivriuqtauniaqtut alruyaqtulirinikkut pittaarninnga alruyaqtuqtitigut hapkununa auladjutit pauyuaqarviangni ingniqutit talvani Nunavut nunallani. Alruyaqtulirinikkut pittaarninnga alruyaqtuqtitigut pityutauniatun ikikliyuummiq-tiqpiarhugit amigaitilaangit puyuangit imali talvuna atyikutanik pityutauniatun Nunavutmi nunalaanganin piqaluangitun pauvatuutiqaqnaqtuq.
- Hanaqiyukhat nutanguqtiqni havaakhanut aamigaikpaaliialliklugit alruyuarnaittumik ihuaqutikhainik inuit taimalu nanminikaktun igluit. Manighaliurniarhimaliiraangat qayangnaqtumik alruyaqtuquyuarnaittumik ihuaqutikhainik igluit pityutiluaguiyain ilauvlugu napaqtiginikkut hakuriktitlaqqut akhuuqpiaghutiklu ilariiktiangniaqtut uvani Ukiuqtaqtumi.

Nunavut Kavamangitlu taimalu Kavamanga Kanatami havaqatiigumayugut pillahitjutighat pidjutiqaqniaqtut puyuqluit aakingit puyuqluit talvani Kanatami tapkununa akitturyuaktunut talvani Nunavutmi. Hamnali ihumagiyakhait anginiqaqtumik hivunihaptiknun maligutikhangitlu atugakhanik pivalliatjutingnik.

Titigakhimayumi Kanataup Kavamangata piummainalikhugu, 100% uvaga maniliurutit hapkuniga aakingit puyuqluit pihimayauluni ukununa Nunavutmi.

Qanuriliurutikhannguqtut:

Nunavut Kavamanga havakatigitniatun Kavamanga Kanatami hapkununa tuqtipkailirnikkullu parnaqutighami ukunuga *tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga.*

Hivullit Ministauyut Katimayut piniaqtut talvuna atauhikmi ukiumi pillahitjutighat qanuriliurutininnganik *tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga.*

Ilaliutihimayut:

Nunavutmi ilaliutauyuq tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga

Tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga:

<https://www.canada.ca/en/services/environment/weather/climatechange/pan-canadian-framework.html>

Kanataup Angayuqqaarjuanga communiqué talvuna Ubluiqtirvia 9 FMM-kun
<http://www.pm.gc.ca/eng/news/2016/12/09/communique-canadas-first-ministers>

Nunavutmi Ilaliutauyuq

Ikpingnaqtut pidjutait tajjamut

Ilangit ikpingnaqtut pidjutait piniqat tajjamut imalunin havaariyauyugaluit iniqhimagitut talvani Nunavutmi ukualu:

Alguyaqtuluagiangini, ilingayaqlugitlu

Nunavutmi Alguyaqtuluagiangini Nutanguqtiqni Havaakhanut uuktugut Iqalumiuni 2007mi, taimalu kiuyauvaktut tamainut kavamat Nunavutmi Iqaluit Kavamatkut Nunavut-nanminit igluqpait. Atauhimik havaktauyukhani manighaliurniarhimaliiraangat umunga \$12.8 miliyattalamin uvuga ukiuk tamaat tutquqtuat amigaitqianut \$1.6 miliyattala taimalu 1,594 tonnes-nik uumanga GHG mikhilaarutikhanut.

Talvani aallatqiit atuqlugit nutitni piongahunik uvagut igluqpanginnik atuqlugit uunaqutigiyayunut, uvagut GHG mikhilaarutikhanut uvaluuniit 4,100 tonnes-nik, tamaita anginiqatut 20% uumanga tapkunuga igluqpait atauttimut halumablunilu.

Hanaqiyukhat uvuna Hilaup Aalannguqtirninga taimalu Malikhautivalliani q hanaqitjutikhat

Upagiatqavut unniutjut piliuqtauhimayuq 2011mi taimalu aturtuq [hivunikhaliurutikhanik titiraq aktungniqaliquhulik hilaup aalannguqtirninga Nunavutmi](#).

Hilaup aalannguqtirninga katitigutait tutquumavingnut

Nunavut Kavamanga hanaqitjunmiklu taimalu atuqpaktut naunaiyautinik nalugiyayunik qagitauyakunlu kikkaninlu taimalu aamigaikpaalialliklugit pipkaktaghat hilaup aalannguqtirninga ilitturidjutikhainik tunivaktavut, hapkunatun nunap qiqumaniata mahaktirnianut naunaitkutaitlu taimalu nunagiyayumun qayangnaqtuq nunauyainik. Naunaiyautinik atuqpaktut ihuaqhiyaangani ihuaqtunut aulapqaitjutikhanut qanuriliurutikhat taimalu ikayuutauniaqtunut aktuanit hilap ahianguqnit hilaup aalannguqtirninga Nunavut.

Hilaup Aalannguqtirninga Katimayit

Nunavut Kavamanga piliuqlutik Hilaup Aalannguqtirninga Katimayit (CCS), pipkagauniat kikkaninlu tikkuagutanun talvani kavamanga ukautigilugitlu tamaknik hilaup aalannguqtirninga malikhautivalliani q taimalu malikhautikhat ihumaliuutauyutigit.

Pitquiyuuni hapkunun aakingit puyuqluit halumailgutlu

Nunavut Kavamanga ilitagihimayut havaamnut puyuqluit akingit talvani tamangnik-Kanaitianguyut havagumayainik tapkuan halumava angiglivallianiagullu taimalu Hilaup Aalannguqtirninga. Tuniyauhimayut Nunavunmi havaat qanuriniganik, Kavamanga

Kanatami taimalu Nunavut Kavamanga havaqatiigumayugut pillahitjutighat pidjutiqaqniaqtut puyuqluit aakingit nunavunmi maniliurutikhaanut, nunallaani taimalu inuit hapkuanlu aulatjutinut akiit, taimalu piliuriangani ihuaqhaiyumigiaq atauttikku.

Nunavut Kavamangitlu taimalu Kavamanga Kanatami havaqatiigumayugut pillahitjutighat pidjutiqaqniaqtut puyuqluit aakingit puyuqluit talvani Kanatami tapkununa akitturyuaktunut talvani Nunavutmi. Hamnali ihumagiyakhait anginiqaqtumik hivunihaptiknun maligutikhangitlu atugakhanik pivalliatjutingnik.

Titigakhimayumi Kanataup Kavamangata piummainalikhugu, 100% uvaga maniliurutit hapkuniga aakingit puyuqluit pihimayauluni ukununa Nunavutmi.

Ikayuqtigiikhuta parnaqatiqaqlutik pitjutikhainik ikayuutighanik halumava angiglivalianiagullu hilaup aalannguqtirninga

Nunavutlu hapkuanlu Kavamanga Kanatami qanuq havaqatiginiaqmagit hapkunani atuqtakhainik hivulliutiniaqtavut uqautigitquplugu hilaup aalannguqtirninga taimalu hivulliupluni halumava angiglivalianiagullu:

Nunavutlu hapkuanlu Kavamanga Kanatami naunaiyautiqaqniaktut pitquhinutlu taimalu alruyaqtulirinikkut pittaarninnga alruyaqtuqtitigit hapkununa auladjutit pauyuaqarviangni ingniqutit talvani Nunavut nunallani. Alruyaqtulirinikkut pittaarninnga alruyaqtuqtitigit pityutauniatun ikikliyuummiq-tiqpiarhugit amigaitilaangit puyuangit imali talvuna atyikutanik pityutauniatun Nunavutmi nunalaanganin piqaluangitun pauvatuutiqaqniatuq.

Nunavutlu hapkuanlu Kavamanga Kanatami havaqatiigumayugut piliuriangani nutanguqtigni havaakhanut aamigaikpaalialliklugit alruyaqtuquyarnaittumik ihuaqutikhainik inuitlu taimalu nanminikaktun igluit. Manighaliurniarhimaliiraangat qayangnaqtumik alruyaqtuquyarnaittumik ihuaqutikhainik igluit pityutiluaguiyain ilaavlugu napaqtiginikkut hakuriktillaqqut akhuuqpiqhutiklu ilariiktiangniaqtut uvani Ukiuqtaqtumi.